

דבר העורך

גיליון זה של "במכללה" הוא גיליון נושאי. הוא עוסק בסוגיות בלשון ומוקדש לזכרו של אדם יקר, הדי"ר ראובן סיוון, מעמודי התווך של המכללה שלנו, "המכללה לחינוך (בעבר הסמינר) ע"ש דוד ילין". סיוון עקב אחר העברית המתחדשת והיה ממעצביה. היה קשור בכל נימי נפשו להוראת העברית, לתלמידים ולפרחי הוראה.

זה גיליון עשיר, שפרט לשני החיבורים הפותחים שעניינם ראובן סיוון, תולדותיו ותרומתו הענפה, פורש יריעה רחבה, המורה בין השאר על מעמדו המרכזי של החוג ללשון במוסדנו ועל הנושאים המגוונים שבהם עוסקים המרצים בו.

מאמרו של הפרופסור רפאל ניר דן בשאלות הנוגעות להקניית אוצר המילים ללומדי עברית ומצביע על כך שאוצר המילים של העברית בת-זמננו משתנה במהירות, עובדה המחייבת ללמד את השפה תוך התחשבות בדינמיקה המייחדת שפה עתיקה מתחדשת. הדי"ר אבי מעפיל, אף הוא מורה ותיק במכללה, עוסק בתחדישי הלשון של ס' יזהר. הדי"ר אהרן ממן, כהד לזיכרון הנמשך בארץ, מצביע על החשיבות הרבה שיש בהוראת ההיבטים השונים של העברית המסורתית בבית-הספר.

מאמריהם של רות בורשטיין ושרגא אסיף מתמקדים בסוגיות נקודתיות בחקר הלשון. בורשטיין מבהירה עד כמה התחום של משמעות מילות הקישור הוא אחד הקשים, בחיבו חשיבה מופשטת. היא טוענת כי הצלחתם הרבה של הסטודנטים שלמדו תחביר בפענוח משמעויות מילות הקישור יש בה כדי להצביע על תרומת לימוד התחביר מתוך היבט סמנטי (ולא פורמלי) להבנה עמוקה של התוכן. אסיף בחר להציג ולתעד את הצירוף "שוב פעם", מבלי כל כוונה לעסוק בצד הנורמטיבי של השימוש בצירוף או להשפיע על ההחלטה בדבר תקינותו. תרומתו של אסיף באה כמחווה לשיחות שהיו לו עם ראובן סיוון ז"ל בענייני לשון.

אנו מביאים כאן דברים שנשאה הד"ר מירה רמון ביום העיון של האגודה לתרבות הדיבור לפני זמן מה, בנושא הקשר בין ההבעה בעל-פה לבין ההבעה בכתב. רמון מזכירה לנו כי הפעילות הבית-ספרית מזמנת כשיריות בכל תחומי הלשון (שפת תשובות, שפת ויכוח, שיעורי-בית כתובים ועוד). יש דברים הנלמדים טוב יותר על-ידי דיבור ואחרים הנלמדים טוב יותר על-ידי כתיבה. יש לנצל את ההזדמנויות הנקרות לפני המורה כ"מנופים" בתהליך החינוך.

הד"ר נורית פלד-אלחנן, במאמר מדוקדק על מחקר שהיא עורכת, שופכת אור על טיבה של ההתפתחות האוריינית בבית-הספר, ומסיקה שהיעד של לימוד הכתיבה האוריינית צריך להיות הוראת הכתיבה "כמו שמדברים". הד"ר עינת גוברמן מתארת ומנתחת מחקר שנערך בקרב ילדים דוברי עברית הלומדים בגן טרום-חובה, מחקר שהתמקד באבחנה בין משפטים פועליים לבין משפטים שמניים בקרב הנבחנים. הד"ר עדה קינסטלר מראה במאמרה "הדקדוק שבפיוט" כיצד המשורר יונתן רטוש משתמש בכינויים חבורים ופרודים ככלי של יצירה.

ברצוני להודות לרות בורשטיין, העורכת האורחת של גיליון חשוב זה, על מסירותה וטרחתה.

אהרן שי